

C. van der Laan,
rzen, Anjum.
de Kerk.

ijman, Houten. —
Garderen, Sleu-
ppelscha. — Gent
orebeke. — Hoo-
Heer Hendriks-
tavenisse. — Vol-
anke. — Kerkdriel,
en Boicop, J. J.
oer (N.Br.), J. H.
Kage, A. E. v.
(Gr.), J. B. F. v.
J. N. v. Druten,
J. Kolkert, Loon
A. de Jagher, St.
ene, J. L. Klomp,

m, J. H. G. Stap,
och, H. J. Engel-
te Kampen.
Stehouwer, Broek
(Texel) (toez.), A.
Nijkerk (Geld.), C.
D. J. F. Westen-
Roobol, Berkhout.
M. Lutelij, Hel-
serman, Geervliet,
op Zand. — Arne-
recht. — Delft
Amersfoort.

De Heraut

door de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud
van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonneementen en
Advertentiën aan de ADMINISTRATIE. Bureau: N.Z. Voorburgwal 88 — 80, te Amsterdam.
Insendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uur worden ont-
vangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 31 October 1920. N°. 2232.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden /1.50 bij vooruitbetaling
voor het Buitenland en Ned.-Indië per jaar /7.20 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke
nummers / —.15.
Advertentiën: van 1 tot 5 regels /1.35, met inbegrip van bewijsnummer, voor
elken regel meer /-.25. Aanvragen en vermelding van liefdegaven /-.12 per regel.

Van de Kerk.

LXVI.

Toen ik een kind was, sprak
ik als een kind, was ik gezind
als een kind, overleide ik als
een kind; maar wanneer ik als
man geworden ben, zoo heb ik
te niete gedaan hetgeen eens
kinds was.

I Cor. XIII: 11

versiteit.

ngen:

eeniging:

ributien:

J. v. d. Velde te

huizen, f 259.17½;

P. D. Sieling te

50; door den heer

te Zuidland f 71;

toer te Drim-

door Da. H. N.

dijk, f 13.10; door

afhuis te Gronin-

f 650; door den

te Oudega f 75;

de Boer te Wols-

ten door heer J.

Rijswijk, f 15.80;

Norder te Zuid-

den door heer H. v.

rug, f 14.25; van

te te Woubrugge,

heer B. Dijkstra

uit Zwollerskerpel

454.25; door Da.

Hoorn, f 17.05;

de Vries te Zaan-

or Da. G. Boeken-

Parochie, f 67.

Amsterdam (2e

cten:

ol. faculteit:

Kerk te Baar-

Borssele f 12.29;

f 6.88½; te Goes

ouppolder f 13.08;

f 20; te Kapelle

te Krutingsen

dorp f 41.40; te

45; te Woulaars-

Ysecke f 32.66;

f 68.34; te Enke-

Andijk f 51.39;

3; te Medemblik

rdoes f 13.10; te

40-jarig

en:

r. S. f 60, Geref.

nchap f 10; te

A. v. R. te N.

ref. Kerk te Zuid-

te O.-Nijkerk

erland f 25.47½;

f 25; W. H. v.

Da. K. F. te A.

L. V. te A. f 10;

A. v. A. f 50; A. v.

P. F. f 25; C. S.

J. G. f 10; Meij-

f 2; v. V. te A.

A. f 20, Geref.

f 47.85; te

Drontjerp f 10.50;

C. te A. f 2.50;

elmonde f 48.60;

10; G. S. te B.

L. f 1.50, Geref.

f 12.65; te

7½; J. M. te A.

f 10; D. T. te

f. Kerk te Wou-

ter. R. f 1; R. I.

f 5; J. de V. te

A. f 5; Dr. R.

W. B. te A.

A. f 10;

P. M. Hoekstra

475; van Dr. A.

Mevr. Wed. M.

te Amsterdam,

f 10 en f 2.50

natrante" samen

Ja. I. te A. f 5;

L. v. d. S. f 100;

d-Bierland, f 40;

te Haaksbergen

Lemmer f 63.88,

wal f 14.15; te

door den heer

erzamed te Balk-

ter. Kerk te Pijn-

f 21.10; P. M.

Ten Boer f 57;

50; G. J. te A.

te A. f 20; J.

25; H. D. te R.

A. f 25; Dr. J.

10.

ache Facultelt:

en).

J. de Boer te

5; door Da. G.

Anna-Parochie.

N MARLE Jt.

Penningsmeester.

dietsrecht 164.

6327.

GAARDEN,

esticheur.

cht 176.

geheiligd worden. In al dit bijzondere nu ging het geloof van de Kerk niet met Montanus mede, maar wel openbaarde zich, zoo in Azië als in Europa en in Afrika, steeds meer de stellige verwachting dat het einde nabij was, en schier verrassend zou intreden. Evenals Montanus zelf met profetisch enthousiasme optrad, deed zich in korten tijd in tal van plaatsen gelijke hoogere bezieling voor. Ook vrouwen voelden zich gerechtigd om deze hoogere bezieling aan te kweken. Met name Maximilla, Priscilla en Quintilla maakten zich in breeden kring naam, en droegen er met name op aan, dat het leven der Christenen op veel strenger leest dan dusver geschoeld zou worden. In de Bergrede sloeg de Christus zelf, zoo leerde men, nog een meer toegesproken toon aan. Thans echter, nu het einde zoo aanstonds te komen stond, mocht van zulk een onschikkelijke beoordeeling geen sprake meer zijn. Wie aan dood-zonde schuldig stond, was onherroepelijk verloren. Van een huwelijk van weduwnaar of weduwe wilden ze niet meer hooren. Ook in het vasten kozen ze de strengst denkbare methode, en van het komen van den Paraclet zou de hoogere bezieling thans moeten uitgaan. Doch al vond dit Montanisme van Klein Azië tot in Spanje geen geringen aanhang, doorzetten konden Montanus' volgelingen hun enthousiasme toch niet. En te Rome en in Klein Azië werd het van Kerkwege bestreden, in tal van streken werden de aanhangers van dit eenzijdig geestelijk idealisme veroordeeld, en toen ze niet bukken noch buigen wilden, als ketters afgesneden. Gelijke te voorzien was, hebben deze uitgeworpen Montanisten toen verband gezocht met de Novatianen en Donatisten. Alleen voor de Gnostieken ontbrak het hun ten eenenmale aan alle seculairse sympathie. Alle zucht naar geordende Kerkelijke aansluiting werd hun ten slotte geheel vreemd. Ongetwijfeld moest er in Christus Kerk gezegd heerschen, en dat gezag moest zich zelfs zoover denkbaar uitzetten en onverbidde streng zijn. Alleen maar, dit alles beheerschend gezag mocht niet door een ambtelijke inkleding bedorven worden. Alleen wie rechtstreeks door den Heiligen Geest aangegrepen en tot gezagsorganen gestempeld was, mocht en kon de geestelijke orde handhaven en doorzetten, en zoo genomen moest dat Kerkelijk en geestelijk gezag zelfs zeer verstrekkend zijn en geen tegenstand dulden.

Reeds het zoo even vermelde feit, dat de Montanisten, bij de straks opgekomen vervolging, tot op zekere hoogte steun ook bij de Donatisten vonden, wijst uit, dat er tusschen de Montanisten en Donatisten niet alle geestelijke verwantschap ontbrak. Plaatselijk hadden beide secten een eigen oorsprong, de Montanisten in Klein Azië, en daarentegen de Donatisten in Noord-Afrika. Daar nu in Klein Azië meer een mystieke geest den doorslag gaf, terwijl in Noord-Afrika de Kerkregeling de sympathieën bepaalde, lag het voor de hand, dat de Montanisten al spoedig aan zekere fanatieke opgewondenheid toegaven en de Kerkelijke organisatie lieten glijpen, terwijl hier-teenover de Donatisten in Noord-Afrika juist zeer streng op de handhaving van de Kerkwetten aandrongen, en dezen drang ten slotte tot op de Kerkelijke gebruiken lieten doorwerken. Onder de Donatisten ging dit scherp toezien op de volledige afwerking der Kerkelijke regeling zoover, dat op het groote dispuut, dat in 411 te Carthago werd gehouden, niet minder dan 565 Bisschoppen tegenwoordig waren, die ingedeeld in een Katholieke groep van 286 en een Donatistische van 279, elkander de zegelraaf betwisten. Bij Montanus was de uitgewerkte Kerkelijke organisatie een sta-in-den-weg voor de opbloei van het geestelijk leven, reden waarom hij en zijn aanhang ten slotte alle Kerkelijke organisatie verwerpt, terwijl omgekeerd bij de Donatisten in Noord-Afrika juist van de stipte naleving der Kerkelijke regeling het geestelijk heil werd verwacht. Hiermede hing het overgrote aantal der Bisschopszetels saam. Bij de Montanisten kon aan een stipte Kerkelijke tucht niet gedacht worden, en stelde men er zelfs prijs op, alle Kerkelijke tucht te verwaarloosen, terwijl alle geestelijk initiatief van een profetischen oorsprong werd afgedrukt. Met zulk een profetische geestdrift viel in N.-Afrika zoo goed als niets uit te richten. Daaraan spende men zich dan ook geheel, om juist in de stipte naleving van de Kerkelijke bepalingen de eere en de kracht van het Kerkelijk organisme te vinden. Vooral op de geestelijken werd daarom zeer scherp toegezien, en bij niets werd tegen alle geestelijke ver-

slapping zoo streng gewaakt als bij de bediening van het Sacrament door de Bisschoppen. Dit echter nam het feit niet weg, dat in de 4e eeuw steeds meer twee geheel uiteenlopende groepen in 't Kerkelijk tegenover elkander kwamen te staan. Dit gaf van meetaf in het Kerkelijk leven van N.-Afrika een bedenkelijke en niet ongevaarlijke spanning. Het werd ten slotte de vraag, welke van de twee groepen, de slap geestelijke of de streng Christelijke, het winnen zou. Het stond reeds sinds meerdere jaren in N.-Afrika scherp tegenover elkander, ten slotte zelfs zoo scherp, dat men noch van links noch van rechts langer voor de tegenpartij schikken wilde, en dit leidde in 311 bij de aanstelling van Caecilianus als Bisschop tot de beslissende breuke. Caecilianus was een loszinnig man, die letterlijk den spot dreef met allen Kerkelijken ernst, en de antipathie, door zijn aanstelling gewekt, werd bovendien nog merkkelijk verhoogt door een fout bij zijn bevestiging begaan. De regel toch in N.-Afrika was, dat alle Bisschoppen hun wijding ontvingen van den Primas van Numidië. Hieraan echter stoorde deze pas gekozen Bisschop Caecilianus zich in het minst niet. Hij ging den Primas, zonder zich in 't minst aan hem te storen, hooghartig voorbij, en ontving zijn wijding van Bisschop Telek van Aptunga, die reeds sinds jaren bij het vrome volk in zeer slechte reuk stond, vooral doordien hij de heilige boeken aan de Romeinsche Overheid had uitgeleverd. Hierbij achtte de strengere partij zich niet te mogen nederleggen. De streng geestelijke groep kwam in openlijk verzet, en koos eerst Majorinus, en na diens dood in 313 Donatus tot Bisschop van Carthago. Deze Donatus aanvaardde daarop aanstonds den strijd met de liberale groep, en vond hierbij steun in een tweeden Donatus, den Bisschop van Casae Nigrae in Numidië. Het is van deze twee doortastende Bisschoppen, dat alstoen de formatie der Donatisten uitging. Hiermede was het schisma tot een onherroepelijk feit geworden, en daar dat schisma zich wondersnel in heel N. Afrika uitbreidde, kon het niet anders of reeds op de Synode van 314 te Arles moest deze Kerkelijke breuke in behandeling komen. Keizer Constantijn oordeelde ook zijnerzijds, dat dit geding aanstonds nader onderzoek vorderde. Op zachte wijze toch te stuiten, was deze Kerkelijke breuke niet. Veeleer greep ze zeer snel steeds verder om zich. Het ten deze noodige onderzoek werd toen door den Keizer aan Bisschop Melchias opgedragen, uitkomst waarvan was, dat de lichte hartige Caecilianus werd vrijgesproken, en daarentegen Donatus een geheel afkeurend oordeel ontving. De Keizer tastte na dit Synodale vonnis nog verder door. Zonder voorbehoud veroordeelde hij alle Donatistische bisschoppen, en begon met hun Kerken te slechten; iets wat echter niets hielp, en dan ook niet kon worden doorgezet. De onrust bleef dan ook aanhouden, vooral ten platten lande, waar men noch voor den Keizer noch voor de Synode zwichten wilde. De felste aanhangers eindigden toen met hun eigen weg te gaan, en onder den naam *Circumcelliones* of *Agonistici* een revolutionaire actie in tal van streken te verwekken. Geheele groepen van deze ijvervaardigen begonnen zelfs het land door te trekken, en een deels Kerkelijke, deels revolutionaire woeling in het leven te roepen. Deze ultra's ontzagen zich toen niet, om de Kerken, waar men hen buitensloot, onderstoven te halen, en steeds in meer revolutionaire geest op te treden. Van Staatswege besloot men toen de politie en het militair voor de bewaking van de goede orde te hulp te roepen, en wat bovenal hun kracht brak en hun invloed neersloeg, was de felle oppositie die Augustinus ten slotte tegen hen ondernam. Een fanatisme als thans de orde verstoort, kon ten slotte tot niets heiligs leiden en brak de gezonde geestelijke kracht van het Kerkelijk leven op breede schaal af. Van zijn initiatief ging het groote colloquium uit, dat in 411 te Carthago, onder Keizerlijke hoede, gehouden werd, en waarbij een kleine drie honderd Bisschoppen van de ééne partij tegen schier even zoveel Bisschoppen van de tegenpartij in het geding stonden. De uitslag van dit groote Dispuut was, dat de Donatisten als onduidelijke ketters veroordeeld werden, en nadat hiermede de groote slag ten hunnen nadeele gevallen was, ging de vervolging ten hunnen laste steeds verder door. In 414 werden aan de Donatisten alle burgerlijke rechten ontnomen, en in 415 vaardigde de Keizer zelfs een besluit uit, waarbij aan de Donatisten alle houden van godsdienstige vergaderingen op het strengst verboden werd. Toch gelukte het niet deze seculairse

groep geheel tot onmacht te herleiden. Ze wilden niet toegeven, en bleven zich gestrenge aan hun afwijkende gevoelen vastklampen. Jammerlijk gevolg hiervan was dan ook, dat de Kerken van N.-Afrika haar zedelijk prestige niet herwinnen konden, en toen nu in de 7e en 8e eeuw de Islamieten besloten door te tasten, en het Mohamedanisme in heel N.-Afrika in te voeren, was de droeve uitkomst, dat de dusgenaamde orthodoxe Kerk in deze streken maar al te spoedig bezweek, en dat de Donatisten niet in staat bleken tegenover deze wilde overmacht der Mohamedanen stand te houden. In eensgezins gewijzigden vorm trad de overdeven Kerkzuivering in Novatianus en zijn volgelingen op. Hij was een Presbyter te Rome, en reeds omstreeks 250 kozen de strenge drijvers hem als tegen-bisschop tegenover Cornelius. De strijd dien hij voor zijn eenzijdig en overdeven Purisme aanvoerde, gold de vraag, of de afvallige Kerkliden, die terug wilden keeren, en zoo ook die ernstige overtreders, die boete wilden doen, om door die boete hun Kerkelijke positie te herwinnen, vergeving en kwijtschelding zouden erlangen. Veelal nu werd dit voor mogelijk gehouden, doch gelijk Donatus hiertegen reeds ernstige bedenkingen deed, zoo nam dit verzet nog beslister vorm aan bij Novatianus en zijn volgelingen. Volstrekte Kerkelijke zuiverheid was het hoogstaande doel, waarnaar hij met zijn aanhang streefde. Ze noemden hun Kerkelijke groep dan ook de Kerk der zuiveren. Wie gedoopt was door een onzuiveren priester moest dan ook overgedoopt worden. De Novatianen stonden dan ook in geestelijk verband zoo met de Montanisten als met de Donatisten, en hoe streng ze ook door orthodoxe machthebbers in bedwang werden gehouden, ze wisten toch hun secte tot diep in de 6e eeuw op gang te houden. Novatianus dankte dit succes niet 't minst aan zijn geleerde ontwikkeling en zijn geniale wijze van schrijven. Enkele van zijn werken overleefden dan ook den seculairsten strijd, en in Migne's uitgave van de Patrologische letterkunde, Band III, is nog voor niet zoo lange jaren een nieuwe uitgave verschenen van een der rijkste werken van Novatianus.

Reeds het opmerkelijke feit, dat geen minder theoloog dan Augustinus zich ten slotte uit volle overtuiging in alle deze toenmalige kerkelijke twisten gemengd heeft en ten slotte gezegd kon worden er door zijn geestelijke overmacht de eindbeslissing in te hebben gegeven, had reeds sinds meerdere eeuwen de hooge belangrijkheid van deze toenmalige Kerkelijke twistgedingen in het licht doen treden, en steeds had dan ook de theologische belangstelling zich zeer in 't bijzonder op deze toenmalige dispuuten gevestigd. Praktisch daarentegen hechtte men er gaandeweg steeds minder aan, omdat de hooglopende kerkelijke twisten uit de 6 & 7 eerste eeuwen, voor het praktische Kerkelijk leven van lieverlede haar betekenis verzwakt zagen. Wel had het feit, dat met name de Calvinisten, in den strijd der Reformatie, het met zulk een beslisterheid voor Augustinus opnamen, nieuwe belangstelling voor de kerkelijke worstelingen in de dagen van dezen grooten Kerkvader gewekt, maar in toepassing op het heden trok toch zelfs Augustinus' optreden, te midden van de woeling van het Kerkelijk leven, steeds minder warme belangstelling. Juist hierin echter is, gelijk we reeds opmerkten, door de gisting van de Moderne theologie een zeer aanmerkelijke wijziging gekomen. Tot dusver wees het zich als vanzelf aan, welke theologische denkbeelden, en zoo ook welke geestelijke neigingen, braken met de Belijdenis der Kerken en afdoelden op zijpanden. Het wees zich daarom als van zelf uit, welke grenzen de orthodoxe belijdenis aan haar aanhang stelde. Alleen de getrouwe belijders van wat de Synode van Dordrecht als Standaard aangaf, rekenden onder de rechtzinnige belijders mede. De dusgenaamde Groningers en Modernen hadden zich feitelijk uit het ware Christendom teruggetrokken, en doolden van jaar tot jaar steeds verder van het Christendom dat voor de Heilige Schrift als Christendom geldt, af. En al gaven nu de Groningers en Modernen hun afval niet toe, en al stonden ze er veeleer op, nog steeds als Christenen van zuiver gehalte erkend te worden, ja, sterker nog, geëerd te worden als die helderziende belijders, die de jammerlijke feiten van Dordrecht en Calvin wisten te mijden, — feitelijk kon de orthodoxe Kerk, die getrouw bleef aan de belijdenis der Heilige Schrift, niet anders doen, dan onze Groningers en Modernen beschouwen als geheel buiten het geloofskader staande, en, geheel van hen af-

gescheiden, op het geloofpad der vaderen voortschrijden. Zoo leefden de Calvinisten en de Moderne afzwerwers dan naast elkander, en men liet zich bijna niet met elkaar in. Voor nu een halve eeuw beschouwde men op theologisch terrein de oud-orthodoxe belijdenis als verdoerd en niet meer meetellend. Zelfs aan de Utrechtsche Universiteit, waar van Oosterzee en Doedes den toon aangaven, beleed men dan wel de orthodoxie, die door de Duitse school werd aanbevolen, maar Dordrecht telde niet meer mede, en bij den hoogleeraar Scholten te Leiden, die volop modern was, vond men nog een veel juistere kennen van der vaderen belijdenis, dan bij de neo-orthodoxie die te Utrecht opgeld deed. De ommekeer die thans hierin kwam, was dan ook van zeer doortastende aard. Wat jarenlang te Utrecht als de eenig houdbare orthodoxie opgeld deed, deed thans nauwelijks meer mede. Modern staat thans tegenover de belijdenis der vaderen, mis dan van het zuiver historisch stempel, en dan natuurlijk herleeft van zelf de aloude strijd van de Gnostieken en Montanisten en Donatisten, en wordt het van hoog belang, in te zien dat de seculairse neigingen van de 3e tot de 10e eeuw thans opneuw in het Kerkelijk leven pogen in te grijpen, en den alouden strijd van de tien eerste eeuwen te herneuwen. Het is met het oog hierop volstrekt ongeoorloofd, om de Moderne theologie, die er thans op uit is om de belijdenis der vaderen te verdringen, en er ons een half heidensche overtuiging voor in stede op te dwingen, als een Christelijke belijdenis te erkennen. Dat is ze niet, en als zodanig mag ze door ons in de geschiedenis niet worden toegelaten. Wat breekt met Gods Woord en met de Belijdenis der Vaderen, le door een muur, die niet is weg te breken, van de Christelijke Kerk afgescheiden en vervreemd.

Dr. A. K.

„Uw harte worde niet ontroerd”.

Uw hart worde niet ontroerd;
gijleiden geloof in God, ge-
looft ook in mij.
Joh. XIV: 1.

Dat ontroerd worden van ons hart is zulk een schoon beeld aan het leven der natuur ontleend. Want ook in de taal der Heilige Schrift wordt dat ontroerd worden in eigenlijken zin gebruikt van het ontroeren van het water-vlak van meer of plas. Er is niets zoo gevoelig, voor inwerking zoo vatbaar als dit water-vlak. Het kan soms zoo rustig, zoo kalm, zoo onbewogen voor ons liggen, als ware het een spiegel uit kristal gegoten, maar het zwakste ruchtje van den wind doet het rimpelen. Daarin ligt dan ook het voor ons meest sprekende onderscheid tusschen het hand en het water. Het land is voor ons het vaste, het onbewogene, het water het vloeibare en het bewegelijke element. De zwaarste stormen gieren over het land heen zonder ook maar de minste inbuiging te veroorzaken, maar als diezelfde storm het meer genaakt, dan brengt hij heel het water-vlak in beroering, dan buigt, dan deint, dan wijkt het water voor dien druk, dan stapelen de golven zich op en jlen in driftige vaart voort, waarheen de stormwind ze stuwt. En zoo is het ook met ons menschelek hart, omdat God het aldus aanschijp. Want God aanschijp dat menschelek hart niet onbeweeglijk en niet ongevoelig voor de indrukken en aandoeningen van buiten, maar zoo, dat het aangedaan, dat het in beweging gebracht, dat het ontroerd worden kan. Niet de barre rots, waarvan Da Costa zong, die het niet merkt of het zacht Zuidewindje om zijn kruin speelt of de winterstormen zijn flanken geeselen, maar het bewegelijke water-vlak van het meer is het beeld van ons menschelek hart. In dat ontroerd worden van het hart schuilt daarom op zich zelf niets zondigs of verkeers. Zelfs is het niet een natuurlijke zwakheid, waartegen we te strijden en die we te overwinnen hebben, zoals de Stoïcijnen leerde, die als hoogste ideaal voor den wijze stelde het niet-beroerd worden door de dingen van buiten noch door de hartstochten van binnen. Met dat ongevoelig en onaanveelbaar worden van het hart, dat verstijven van het hart tot een kille ijsklomp, heeft het woord van Christus niets te maken. Er moe in de al te groote gevoeligheid van ons hart een gevaar schuilen, maar die gevoeligheid zelf is veeleer een gave, waarvoor we onzen God hebben te danken. Zie het maar bij den Heiland zelf, van wien ge meermalen leest, dat hij ontroerd is geworden. Zoo werd zijn hart van medelijden en droefheid ontroerd, toen hij in Bethanis Maria weenen zag om den dood van haar broeder en met haar uitging naar Lazarus' graf. Zoo weende hij van innerlijke ontroering, toen hij de laatste maal naar Jeruzalem opging en voorzag welke schrikkelijk lot hem wachtte. Zoo ontroerde hij geheel, toen hij bij het Avondmaal het openlijk uitsprak, dat één zijner discipelen hem verraden zou. En 't hoogste klonk die ziels-ontroering, toen hij in Gethsemane den drink-

